

Litterär Tidning.

N:o 64.

Fördagen den 10 Augusti.

1839.

Om Tysklands Litteratur och Cultur för
närvarande.

Med anledning af

Deutschlands jüngste Litteratur- und Cul-
turepoche. Charakteristiken von Herman
Marggraff. Leipzig. 1839. (Forts. fr. föreg.)

"I sina verkningar på manen står Schiller överb
Goethe, hvars publikum mera är ett aristokratiskt. Schiller har unglingarne och jungfrurna samt och sonnerligen för sig, flätlandet, provinssiäderna, entusiasterna, de rena, för hvil-
ka blott det rena är rent; Goethe kännerne, den överb för-
mar upphöjda societeten, hvars medlemmar ofta är till den
grad rena, att till och med det orena för dem är rent, han har
för sig salongen, katedern, den emanciperade soffan, hufvud-
städernas unga och gamla blomma." Det erfordras en högre
grad af bildning, en diupare insigt i de poëtiska singens kärna
att njuta och uppfatta Goethe än Schiller. Här följer en
karakteristik af Schillers Räuber, Kabale und Liebe
och Don Carlos, föstren af hans "stormperiod," till en del
polemiserande emot Schlegel. Widare en fortsatt jemnförelse
emellan Schiller och Goethe, hurnledes den förr i
sina sednare verk, "höll sig upp i sin ådla fria och idealistiska
rigtning, ensam och uppfunnen oaktadt mångden af imitatorer,
då Goethe deremot småningom lemnade tidsswagheterna
öfwen sin tribut, och i sina Wahlverwandtschaften, deras sinn-
rika uppfinding, deras mästerliga tekniska form oaktadt, för-
diupade sig i anatomiseringen af de hemliga lasterna hos en
tid, som foga war böjd för uppenbara brott." På höjden af
sin idealistiska storhet rycktes Schiller ifrån os, af alla våra
skalder den ende, som blifvit sin rigtning rätt trogen; som
ingen fläck widläder, som icke hade någon ålderdom och
åtnjöt af sin nation en kärlek, som grånsade till dyrkan." Fe-
nimore Cooper har uppfattat Schillers brydelse för Tyskland
och uttryckte den tråsfande, då han kallar honom "Tide-
hwarfwerets Tyske Genius." — — Detta war
den individuella storhetens tidehwarz, från de nämnda gigan-

terne till Herder, humanitetens heros, Wieland, Thümmel, Leuz, Klinger. Vår tid, i motsats mot denna, "är ett chaos af mästör och tendenser." — — "Till den-
na rika tids egendomliga figurer höret öfwen Jean Paul." — — "Och en underlig figur var Jean Paul i hels-
wa werket; till hälften af jordisk mäsa och metallisk gediegen-
het, till hälften väfd af æther, blomsterdost och mänskens-
lighet, möter han vårt minne såsom en mythisk gestalt. Vi
hafwa i Tyskland haft många män af ofattlig, gätlit skepnad:
öfwen Jean Paul blef i hela sin lefnad aldrig rätt officiell
och beräknelsig. Han war såsom sitt Tyska fädernesland, små-
stadsaktig, provinciell, fosterländst och verldsomfattande tillika,
djupt, innerligt upprörd, reflecterande. Hans personlighet föl-
de rätt väl tre eller fyra kamrar, en barnkammare, ett skycke
natur och ett skycke blå himmel, men ett så mycket inskränkt
tare eller mera inhågnadt mellanrum på det offentliga liswers
forum. Han war en werid för sig, som med tillfredsställelse
hvilat i sig selv och hvars fluctuationer mera gå inåt än ut-
åt." — — "Jean Paul war den första i Tyskland,
hvars humor blef nägorlunda populär, så wida möjligt war
med den lärdom, hvarmed J. P:s uppträdde. Lichten-
berg, Claudius, Hippel, Thümmel ägde aldrig
mer än den ena sidan af humorn; den förstnämnde mer sat-
rist och kvick än humoristisk, Claudius mera didaktisk och mo-
ralisande o. s. v. Nu lärde sig humorn att gråta under
sitt leende och stratta åt, att den kunde gråta och åter, gråta
öfwer att den kunde stratta, och flutligen glädja sig öfwer att
den kunde begge delarne. Just denna subjectiva njutning be-
tecknar J. P:s humor, som alltid håller sitt öga fastadt på sig
sels. Humorn bör icke weta af att den gråter, eller att den
strattar, men J. P:s humor är för innerlig, för gråtmild, för
sentimental och, som sagdt är, för lärd." — Det karak-
teristika företeendet hos den Brittiske humorn ligger derunti,
att den är skapande, praktisk och äger tillräcklig helsbeherr-
sing att döha sin medvetenhet. "Jean Paul urfhytade vår
litteraturs råmarken nästan i vändlighet. Goethes Faust och
Jean Paul öppnade ett universum, inom hvilket ingenting
mera war omöjligt, ingen form för den poetiska andens phe-
nomener otänkbar. Scalan för alla intyck och känslor war
gifwen. Den Romantiska Scholan, den Heineffa, den yngla

287

sociala hwila hufwundsakligen på Goethe och Jean Paul." — Det följande innehåller ett varmt och bitande förvar för den store Johannes von Müller, den historiska silens skapare, emot hans wederfakare i våra dagar, särnämligast Menzel. Som likväl anledningen till denna apologie kan antagas vara den svenska allmänheten mindre bekant, änse vi oss kunna gå den samma förbi. Boken slutar med ett, i anledning af nämnda förhjelse mot Müllers minne skarpt och icke utan harm framstälde klander af hwad Förf. kallar "de orena elementerna i samtidens litteratur."

Femte, sjette och sjunde Böckerna omfatta perioden till år 1830, och framlägga de moraliska och sociala missförhållanden som vällat litteraturens närvärande tillstånd af förfall. 5:te Boken börjar med "teckningen af den Tyska Charakterens fluggsida, förmödels des öfsta utbildning under tränghjertade lefnadsformer," och de anfall, som af denna anledning blifvit riktade mot Nationen i allmänhet af åtskilliga des lättörer. Förf. tecknar sedan i så men lisliga drag physiognomien af det Tyska societets-lisvet, en tafta, som, med afräkning af några nationella egenheter, på ett här liknar den, som wi sjelfwa dagligen hafwa för ögonen, och som mer än en gång i våra dagar blifvit med mer eller mindre talang copierad. Hufwudsärgen deröfwer är den af lednad, tomhet, tillgjord och pinsam stråfwan att hafwa roligt, och göra roligt, när själén känner sig insinrörd i onaturliga conveniensformer. Samma öfverspända och kruswade förhållande eger åfwen rum i asseen:de på den allmänna undervisningen. Öfverallt röjer sig bri:sten på tillfälle till fri mensklig utveckling. Examensväsendet, annadt att garantera staten en beständig tillgång på dugliga och "fullårda" embetsmän, bidrager att öka den allmänna formstelheten, själsvissnaden, brådmognaden. "Anmärkas bör: heter det, att det lyckligaste, friskaste och mest bildade folk, som historien känner, det Grekiska, åfwen war utan examina, (hwilket också i wijs män är håndelsen med Engelsmän och Fransofer) och likväl egde bestånd och, hwilket man svårigen kan neka, åfwen utan examina blef ett mönster för nationer. Kanske man skall inwända att dessa pröfningar är ett nödvändigt ondt; men nödvändigheten af något ondt erkänner jag icke; det är ett modernt sophisteri, hvarmed man till slut ursektar sjelfwa synden. Men huru åstadkomma en förbättring i folvwäsendet?" Detta är en fråga, som Förf. synes vilja lemma åt framtiden att besvara. Åfwen familjelisvet är ett föremål för Förf:s genomgripande reformlust, och man måste erkänna, att han är på rätta vägar att taga det onda vid roten. Den moderna uppostran, säger han, synnerligen in:om de stora kåderna och de högre familjerna, stödjer sig på ibognens grundsatsser." Påstående låter strågt, mähända öfwerdrifwer, men ett närmare estersinnande torde öfwertryga om den bedräffliga, den affräckande sanning den innehåller. Vi gifwa oss ej tid att följa Förf:s bevisning. — Slutligen liksom sammanträgande resultaterna af sina dystra reflexioner öfwer det innersta och wäsendligaste af våra lefnadssör: hållanden yttrar Förf. "Vi moderna hafwa tillräcklige färl att icke vara vid västa lynne. Semidrom oss med de gamla Grekerna, det folk, som bland alla vann den mest harmoniska utbildning. Deba, som förde ett stats- icke familjelis, hade widsträcka fosterländska perspektiver, sin agora, sin konf, för hvilka de entusiastiskt interesserade sig. Sjelfwa deras reli:tion war ett formskönt konstwerk, för hvilket de tillbedjans:

fullt nedföllo; alla deras institutioner, deras stat, deras hest:ater ägde i denna religion sin rot. Himmelsstreck och land undersödde deras entusiasm, deras harmoniska utveckling. De ledo icke af några kyrkogårdstankar, iv de hade inga kyr:kogårdar; de dödas aska war familjens egendom; döden wisar sig för Grekerne i wånlig gestalt; deras kroppar hotades af ingen förruttnelse; i det renaste element, elden, flögo de till de gamla Gudarne; deras traditioner och sagor woro klara och genomglödgade af solen, liksom deras himmel, deras haf; de kände ingen Heinisch fönderslitenhet, som wacklar emellan ötron, glädjeslickor och sjelmord, inga Hoffmannska spökskepnader, gengångare, gastar, diaboliska andar, hvarmed våra mostrar och fästrat redan från spådaste barudomen förstå att ros, skrämma och boxtgrubbla os. Wäl war horizonten för deras idéer icke så vidsträckt som vår, men den war ren och full af himmelsblått och solsken och just dersöre woro de lyckligare. De kunde icke uppstryka sin phantasie till Faehns skäggiga tornertyshet eller Fouques nordiska jättebälhet, ej heller nedstämma den till sentimentalt drömmeri eller filosofrande absolutister; de hade ingen Spies, ingen Claren, ingen Sand, ingen B. Hugo, ingen P. de Koch, inga kritiska literaturblad, pietistiska småtracater och æstetiska théklubbbar. Ruinerne hafwa, sedan Hellas stod i blomma, i artusendet hopat sig öfverallt; ehvar wi wandra trampa wi på froshad frihet, slagrade nationer, grafsvar och historiska spillror; det finnes näppeligen en fläck, der man icke såsom en melankoliskt hufvudande syrsa skulle kunna uppstämma en Matthisonst elegie. — — — Så många århundradens enda minnen nedtynga os, och blod och vållust, slafwen och fördömkjelse, rang och ränklystnad, charakterslöshet och hofdespotism hoppa såsom svarta punkter på hvarje fläck af vår historiska hungkomst wilda och pinsamma emot os. "Vi dro, säger Immermann, för att i ett ord uttala hela eländet Epigonier, och våra på den börd, som plågar hänga sig vid allt arwinge och ester:kommandskap?" — Här följer en episod om sjelmord, såsom åfwen bidragande till tideras karakteristik. De woro icke okända hos de gamla, men hvarken så allmänna, eller så konstiga eller complicerade som i tider af allmänt fördert. Den gamla Romaren begagnade sitt svärd, Heliogabalus ägde kostliga gifter, sidensnören, praktiga dolkar o. s. w., pistolen hörde en tid hos os till ordningen för dagen, nu förstår man att begagna mera "exquista dödsfätt." Sappho öfverväldigad af sin passion fastade sig halst omedvetet från Levkas brant, fritt störtande i hafwets djup, Louise Brachmann glömmer icke att fört fästa en sten omkring sin hals. o. s. w. — Förf. widvör drevester de extremer, som utgöra tidrandens motsatta poler, den stela absolutistiska och den terroristiskt demokratiska rigingen; den helt och hållt materialistiska och mensanila anden i motsats mot den transcedentala speculativa, de omåtliga rikedomarne hos en mennisoklaß, det lastdragan:de eländet hos en annan o. s. w. och anmärker, att ingen konstglad litteratur kan blomma och mogna under inflytelser af sika motsatsser, synnerligen då de blifvit medvetna." Med: wetenheten har födt skepsis och opposition; en framtid ligger i görningen.

Sjette boken innehåller, efter några föregående psychologiska reflexioner öfwer den Tyska sentimentalitet och underligheten, den Romantiska scholans historik. Förf. synes oss rätt hafwa uppfattat denna Scholas verkliga karaktér." Denna heliga underlighet och underliga helighet, heter det, En tyck

inhems produkt, är sjuven karakteristisk för det slag af skilder, prostitution, med bifall emottoqs. Den dyrfan, hvarmed samtiden nedsöll för Goethe, ursäkta i dess ögon förmöldigen hans därförta ålkarina. Bettinas arbete ger Förf. anledning till reflektioner öfver quinlig författarskap i allmänhet. "Det är egentligen blot ett, som icke blifvit fruntimren gifvet, och aldrig kan gifwas dem, förmågan af production. Den tillhör mannen. Kvinnorna sakna kraft att bemägtiga sig ämnet, och till den grad beherrsa det till alla delar, att de sjuven ensstämma med hvarandra; det fattas dem det logiska förståndet, den matematiskt beräknande kraften, den kritiska urtsliningsförmågan, hvilken de blot förstår att ersätta genom tact, finkänsla och smak. Production förfäster aktivitet, och denna tillhör äsven vid den naturliga akstringen blot unmannen. Mankönen genomsätter i barndomen quinliga utvecklingsgrader, synes i väga är nästan könslös, quinnan aldrig; quinnan är dertöre alltid ensidig, begriper blot sig helsel, sin a känslor o. s. w. Mannen drev mot är i stånd att begrepa quinnans känslor, tillsega sig dem och artistiskt återgivna dem; emedan han i kroppsligt och andligt asseende genomsätter quinliga utvecklings-momenten: utan samhjelde af manliga och quinliga elementer kan en verklig skald icke tänkas." — Samtidigt med Bettinas kärlekskrankhet uppträddes besynnerligt nog "Hjeltesångarne", Körner, Schenkendorff, Arndt, Werzel; anmärkningsvärd är den wildhet, hvarmed de båda sistnämnda svängde sin kannibalista tomahawk: "Slagten fallt, morden fallt, stan med häxstraff nerder" o. s. w. Sjuven Freimund Raimar deltog i detta wildsinta strål och blef "först såsom Rückert den store lyriker, som Tyskland nu i honom äger". — Efter det s. k. befrielsekrigets slut lefde Tyskland en tid bortåt ett poetiskt, undantagslöst liv, till dess Kotzebues mord och Karlsbader beslut gjorde ett slut på de frihetsdrömmnar, till hvilka det ansatt sig hafwa förvärvat rätt genom den heroism, hvarmed det kämpat de gamla Fürstehusens stora strid emot den unga tiidens hjette. Det förlamande allmålna fredstillsändet hade redan nu intrådt, samtidigen erbjöd ingen stor scene, med undantag af Greklands och Sydamerikas oashängighetskrig; och lika ödlig, som politiken, lika ödlig blef äsven literaturen, synnerligen i Tysklands. Kotzebue hade en tid såsom journalisit disfrit sin vtiliga lek på ett världslost språk och i en mot hvarje ny rigtning ja mot det Tyska sädernes landet sitt fiendlig anda — och hade derigenom sammankopplat öfver sitt husvud ett hat, som skulle målla hans egen och de Tyska frihetsdrömmarnes undergång. Sands gerning, så därför och brottslig den än var, förfelade icke att väcka stora sympathier. — Müllner verkade ungefärligen i samma anda som Kotzebue och "i dessa båda män, såsom kritikens ordförande, har man ett exempel på, hvad journalistiken då förtiden var, och hvad det Tyska folket häller till godo, innan de sjuvans öppnas." — Nu började "Taschenbuch" litteraturen genora Eluren, och den novellistiska formen tog öfverhanden genom Tiecks åtgård. Hans noveller äro små mästersycken i sitt slag men lika litet som miniaturstaturer egnade att impnera och spela en minstergifvande, öfverlägsen role i vår litteraturs pantheon. "De förhålla sig till Romaren såsom visan till epos och dramat, endast med den åtskillnad, att visan framstår mycket mera sjelfständig, än novellen, hvilken äres

an en utridad aneddot en berättelse om en enstild tilldragelse
än en till sin enklaste intrig reducerad roman." — — —
"Sköna litteraturen söndersprang vid denna tid på ett nästan
fruktansvärt, för dess nationala betydelse hotande, sätt och
reducerades till skrifter för ro skall, stora och små Romaner, ne-
veller och novelletter. Både Tieck och Hoffmann togo
sin tillflykt till Taschenböcker. Journalerna word öfver-
fulla af denna blott och hant romantiska och underhållande gen-
re. Den ene imiterade den andre. Endast Hoffmann fram-
trädde, i sin phantastika, musikaliskt entusiasmerade, bizarra
natur, såsom ett markeradt phænomen midt uti denna all-
männa familiehet." — — — "Imitationsbegäret utplånas
de all egendomlighet och qvânde med halm och hackelse origi-
nalitetens eld. Man arbetade i synnerhet efter Walter Scotts
lämnster." Van der Velde och sjelfwa Häuff wro
arbetare i denna fabrik. — — "Från denna tid daterar sig i
Tyskland perioden af detail-arbetet, afhängighets-literaturen,
den smäktiga fäslanget, grål- och rånklystaden, lögnen, flä-
den, förmåheten." — Saphie war den som först i Tyska
journalistiken införde de föderliga elementer, hvaraf den ånu-
va liden. "Under denna tid hade man, årminstone i Berlin,
icke en gång begåret att förbättra journalväsendet. Häring och
Försters Conversationsblad hade ensamt en något
friskare tendens. — — Theatern försöll till franska slipprighe-
ter. — — Müllner och Woltman, hade emanciperat
öfverståndheten och det anonyma sjelfberömet. Sjelfwa Hä-
ring s stora talang introducerade sig i litteraturen med en lgbn
— med W. Scotts falska firma på pannan (genom sin
Walladom, likväl egenteligen ämnad att persiflera den
öfverdrifna Walter Scott-enthusiasmen)." — Eiden war ånnu
beläten med sig sjelf: man hade i Goethe och Tieck föremål
för gemensam beundran. Kritiken blef tolerant och matt: hu-
morn sviknade och ersattes endast alltörf öfukomligt af den
öfverhandtagande ironien. —

Året 1830 lofsvade mycket och höll något. En förändring
i de literära förhållanderna lofvar att försiggå; mähanda war
den första fördele, man förbdade den, att man blef medveten
af bristsällheterna, ehrnu man föga kunnat afhjälpa dem.
"Literaturen blef nu väsendligen ett fält för debatterna, för
discussionen; kritiken mera en kritik af tendensen, som utta-
lade sig eller icke uttalade sig i en skrift, än af skriften sjelf." Denna revolution hade åsven sina förelöpare: såsom sådana
anser Förs. Byron, Shelley, Grabbe, Puschkin, Hoffmann,
franska Romantikerne. "Man började slå sig på skepis, kriti-
sera, rata och mäkla. Phantasien sjelf ingick ett olycksfäligt åf-
tenkap med det kritiska förståndet; man låt sig behaga att ge-
nomböka lifvers nattliga sidor. — — En Cyniker, en liderlig
poet, en spelare, en oppositionsmenniska, landsflyktig, förlap-
pad af njurningar af alla slag, fulligen berykt i en duell,
en sådan figur är det, på hvilken alias ögon med vällustig fa-
sa fästa sig. En sådan tid kan icke kallas frist, ofhyldig, ren:
njutningen har utrört den; ångrens och eklets vittniösyra
fluter i dess ädrot; dess hud är förlappad och behöfver de
starkaste reningemedel för att vinna spänstighet och förmå
transpirera." Trenne stora talanger hafva i mer eller min-
dre allvarlig oppositionell ställning upptrådt emot denna tid:
Rahe, Böne och Heine, alla tre judar.

(Förs. o. s. n. g.)

Litteratur.

Nordens Mythologi, eller Öfversigt af Ed-
dalärans för bildade män, som icke sjelfwa är My-
thologer; Af Grundtvig. Andra Upplagan. Öf-
wers. omarbetad af E. W. Ruda. St. 1839. 132 sid. 40
fl.

Grundtvig utgas 1832 en Ny Upplagan af sin Nordens My-
thologi. Ester den är icke den närvärande öfversatt, utan es-
ter den första Upplagan, hvaraf första öfversättningen, oaktadt
sina mycket stora brister, längesedan blef utsäld. Öfversätt-
ningen är här omarbetad och bragte ill all erforderlig fullkom-
komlighet af den till stor saken för vår litteratur alltsör tis-
digt bortgångna Ruda, om hvars förräffliga föredrag om-
dömen aldrig varit delade. Den nya Upplagan af original-
let är ett helt nytt arbete, mera för lärde än för folk i all-
mänhet, ej utan nya resultater, men snäcksame och uttänjde.
Säom bok för olärde har den första Upplagan, som här är öf-
versatt, stora förrädden. Den är populär, en hel rasa af
Nordens myther, målad med den bjerta färg, som är egen för
en så originell man som Grundtvig, som med snillets, skaldens
fosterlandswännens odelade entusiasm här sjungit Asafisweis
drapa såsom, om wi ei mißminna oy, Alterbom nägorstädes
fallar denna bok. Den ton af ungdomlig fortjusning, som
här talar och ofta avbryter framställningen och utbryter i poe-
tiska utgiurser, är särdeles egnad att införa sådernes landets
ungdom till den gamla gudaborgen, att bese Wallallas i Nor-
dens härd och sång ewigt öfvergåtliga herrlighet.

Nyss utkomna Skrifter

i Stockholm från Häggströms officin:
Nordens Mythologi af Grundtvig. Andra Uppla-
gan. Öfversättning omarbetad af E. W. Ruda. 40 fl.

Sådernes landets Historia i sammandrag för Apolo-
gistscholor samt de lägre Klässerna i Lärdomsscholor;
af J. Ekelund. 44 fl.

Försök till Lärobok i Svenska Historien för Gli-
Scholor af J. Ekelund. 36 fl.

Anvisning att bereda Vin af årställiga fruktsäter
m. m. af Thon. 40 fl.

Flora öfwer Sveriges Odlade Werter, innehållande
de flesta på frist land odlade exakter i Sverige, jemte
de allmänaste och vackraste färgverkterna, med kämpecken
och kort anvisning om deras odlingssätt, af Nils Lilja. I
Rde 16 fl. Bco.

Urinvägarnes Sjukdomar, af Brodie. Öfvers. af
E. Schwarz. I Rde 24 fl.

Gefle, hos A. P. Landin.